

CRIMINAL PROCEDURE AND CRIMINALISTICSDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-148-0-41>**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВІДБРАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗРАЗКІВ
ДЛЯ ЕКСПЕРТИЗИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ****Денисовський М. Д.**

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри права,
декан юридичного відділення (бакалаврату)
Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола*

Бумба М. І.

*здобувач вищої освіти юридичного відділення
Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола
м. Тернопіль, Україна*

Більшість науковців вважає, що висновок експерта є виокремленим самостійним джерелом доказів. Насамперед цей інститут застосовується тоді, коли одна із сторін виступає ініціатором проведення експертизи, зокрема зобов'язується отримати певні зразки та надати їх експерту, оскільки сам експерт немає права за власною ініціативою збирати їх.

Аналіз слідчої та судової практики свідчить про те, що залучення спеціалістів для отримання певної техніки при відібранні біологічних зразків для експертизи досить розповсюджена форма застосування спеціальних умінь, знань під час розкриття злочинів (вбивств, згвалтування тощо).

Під біологічними зразками, які можуть бути відібрані в особи потрібно розуміти зразки, що походять від людини як біологічної сутності: кров, слина, еякулят, екскременти, волосся, потожирова речовина, частки епідермісу, букальний епітелій [2, с. 14-15]. Питання щодо отримання зразків для експертизи врегульоване ст. 245 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Відповідно до ч. 1 ст. 245 КПК України «у випадку, якщо проведення експертизи доручено судом, відібрання зразків для її проведення здійснюється судом або за його дорученням залученим спеціалістом».

Також КПК України передбачає, що у разі відмови особи добровільно надати біологічні зразки слідчий суддя, суд за клопотанням

сторони кримінального провадження, що розглядається в порядку, передбаченому статтями 160-166 КПК України має право дозволити слідчому, прокурору здійснити відбирання біологічних зразків примусово [1].

Слід зазначити, що відбирання біологічних зразків без понятих не є порушенням кримінального процесуального закону. 14 липня 2020 р. Верховний суд колегією суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі №318/1411/18 залишив без задоволення касаційну скаргу засудженого та розтлумачив, що відбирання біологічних зразків в особи за потреби може проводитися повторно. КПК України передбачає участь понятих або застосування безперервного відеозапису у якості спеціальних процесуальних гарантій забезпечення прав і свобод людини під час освідування особи. Проте у ч. 3 ст. 245 КПК України містяться гарантії встановлені законодавцем саме для відбирання біологічних зразків у особи. Також даний правовий інститут не належить до так званих неповторюваних процесуальних дій і за потреби може проводитися повторно стільки разів, скільки це буде актуально. Тому, відбирання біологічних зразків у особи без участі понятих не вказує на порушення як вимог ч. 3 ст. 245 і ст. 241 КПК України у їх взаємозв'язку, так і приписів ч. 7 ст. 223 КПК України.

Варто звернути увагу на те, що якщо іде мова про відбирання біологічних зразків під час розслідування вбивств, то встановлений типовий зразок правил проведення судово-медичної експертизи (досліджень) трупів у бюро судово-медичної експертизи [5]. Вище зазначені правила передбачають відбір певних видів біологічних зразків (вид та розмір визначається відповідно до причини смерті). Інколи виникає потреба у проведенні ексгумації трупа, при потребі повторної експертизи, тому цей спосіб не посягає на морально-етичні норми і цінності, що склалися у суспільстві. Усі матеріали експертизи зберігаються у архіві.

У практиці вироблено два основних підходи для відбирання зразків тканин і органів трупа з гістологічного архіву:

- на підставі ухвали слідчого судді або суду про тимчасовий доступ до речей;
- на підставі постанови прокурора, у випадку здійснення досудового розслідування.

Отже, відсутність чіткої регламентації порядку вилучення зразків тканин, органів трупа призводить до неоднозначного підходу правоохоронців щодо вирішення вищезазначеного.

Аналіз основних положень КПК України щодо нормативних засад відбирання біологічних зразків для експертизи у кримінальному

провадженні дозволив виявити певні проблеми та недоліки цих законодавчих норм. Як бачимо, задля чіткої роботи працівників правоохоронних органів потрібно належним чином врегулювати порядок отримання зразків для експертизи і зробити перелік що саме входить до певної групи зразка. На даний момент чинним КПК України не передбачено до якого виду зразка належить вилучення клітин та органів трупа, адже вони не належать до жодної групи. Саме такі заходи, вважаємо, сприятимуть удосконаленню вітчизняного законодавства в цій сфері.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України 13.04.2012 №4651-VI.URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення :03.10.2021).

2. Коропецька С.О. Відібрання зразків біологічного походження під час досудового розслідування : автореф. дис. ... канд. юрид.наук : 12.00.09. Київ, 2017. 20 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/1526/1/koropecka_avtoref.pdf (дата звернення: 03.10.2021).

3. Кравчук П. Ю. Особливості слідчого огляду у випадку виявлення трупа у водоймі. *Міжнародний юридичний вісник*: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2018. Вип. 1-2. С. 220–227.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2018_1-2_38 (дата звернення: 03.10.2021).

4. Ухвала Кіровського районного суду м. Кіровограда від 15 лютого 2019 р., судова справа № 392/1472/17.

URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83241629> (дата звернення: 03.10.2021).

5. Правила проведення судово-медичної експертизи (досліджень) трупів у бюро судово-медичної експертизи: затв. Наказом МОЗ України від 17.01.1995 № 6. БД «Законодавство України».

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0257-95#Text> (дата звернення: 03.10.2021).